

Vastuullista haavanhoitoa

Pirhan infektioiden torjunnan ja tartuntatautien
koulutuspäivä 3.12.2024

Anne-Mari Vuorenpää, asiantuntijahoitaja

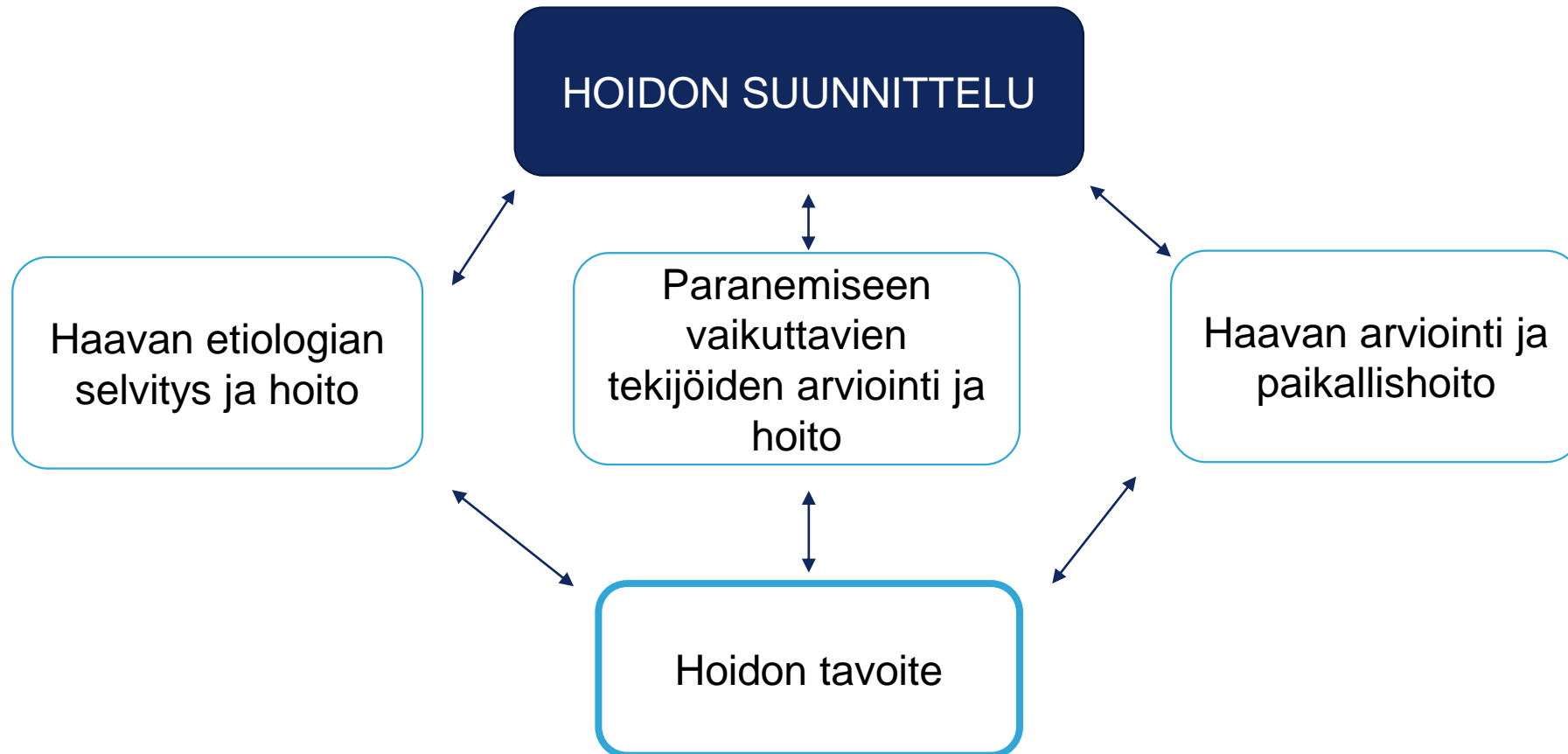
Tays, Haavakeskus

Pirkanmaan
hyvinvointialue

Haavaa sairastavan potilaan hoito

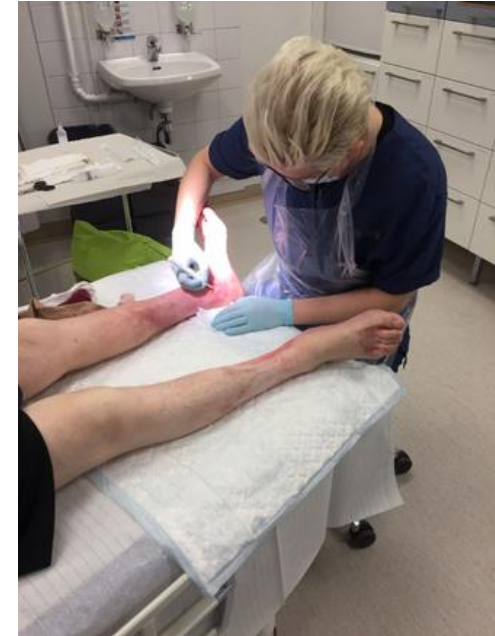

Haavan etiologian selvitys ja hoito

- Potilaalla tulee olla haavadiagnoosi, jotta hoito ohjautuu oikein.
  - Perusterveydenhuolto
  - Erikoissairaanhoido
- Mikään haavatuote tai hoito ei paranna haavaa, jos haavadiagnoosi on väärä.
- Viivästynyt diagnoosi voi johtaa amputaatioon tai jopa potilaan kuolemaan.

Mieti, mitä haavaa hoidat

- Hoitoperiaatteet;
  - Alle 24 h leikkaushaava
  - Yli 24 h leikkaushaava
  - Akuutti haava
  - Krooninen haava

- Tunnista aina jokainen haavatyyppe, jotta hoidetaan haavaa oikealla tavalla.

Haavan paikallishoidon toteuttaminen

Aseptiikka

Kivun hoito

Tarvittavat näytteet

Haavainfektion merkit

Haavan
puhdistaminen

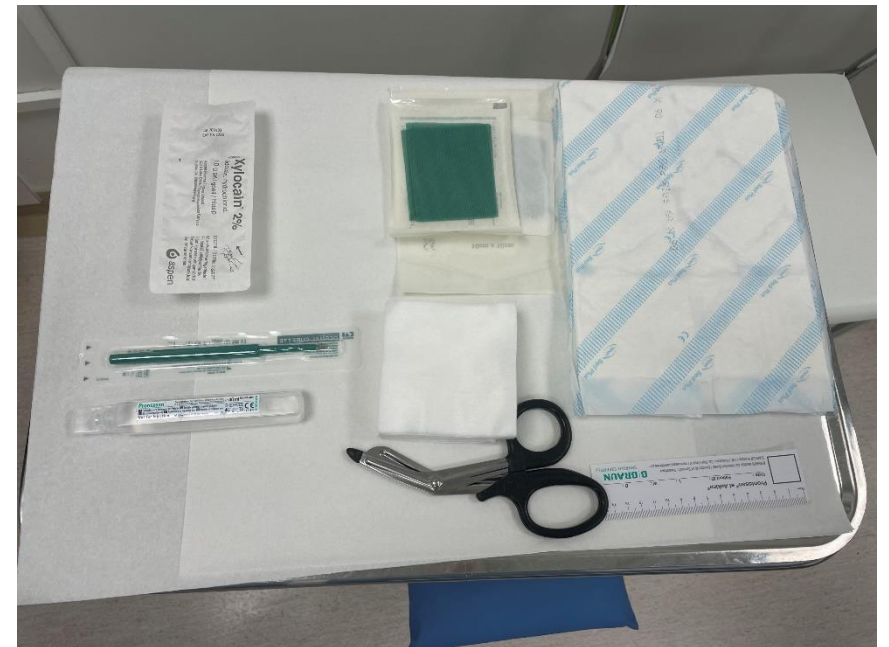
Haavasidosten
valinta

Tukihoidot

Haavahoidon aseptiikka

Valmistautuminen

- Ennen haavahoitoa varaa aikaa suunnittelulle
  - Mistä aloitat, mihin lopetat?
  - Onko hoitopaikalla riittävästi tilaa toimia
  - Haavoja ei hoideta kosteissa tiloissa
  - Varaa vuodesuojia, tuo apupöytä
  - Vältä ylimääräisten sidosten viemistä potilaan luo
  - Tarvittavat lääkevoiteet lääkelaseihin
  - Haavan huuhteluun NaCl kertakäyttöpakkauksissa
  - Steriilit instrumentit
  - Haavan hoito steriilisti, jos alle 24 h vanha leikkaushaava
  - Avaa instrumenttien ja sidosten pakkaukset vasta hoitotilanteessa

Haavahoidon aseptiikka

Tavanomaiset varotoimet

Henkilökunnan pukeutuminen

Suojautuminen:

- Suojatakki/-essu
- Suu-nenäsuoja
- Suojakäsineet, nitrilikäsineet
- Käytä käsihuuhdetta
  - Käsien desinfektio AINA ennen ja jälkeen potilaskontaktin
  - Ennen suojainten pukemista ja niiden riisumisen jälkeen

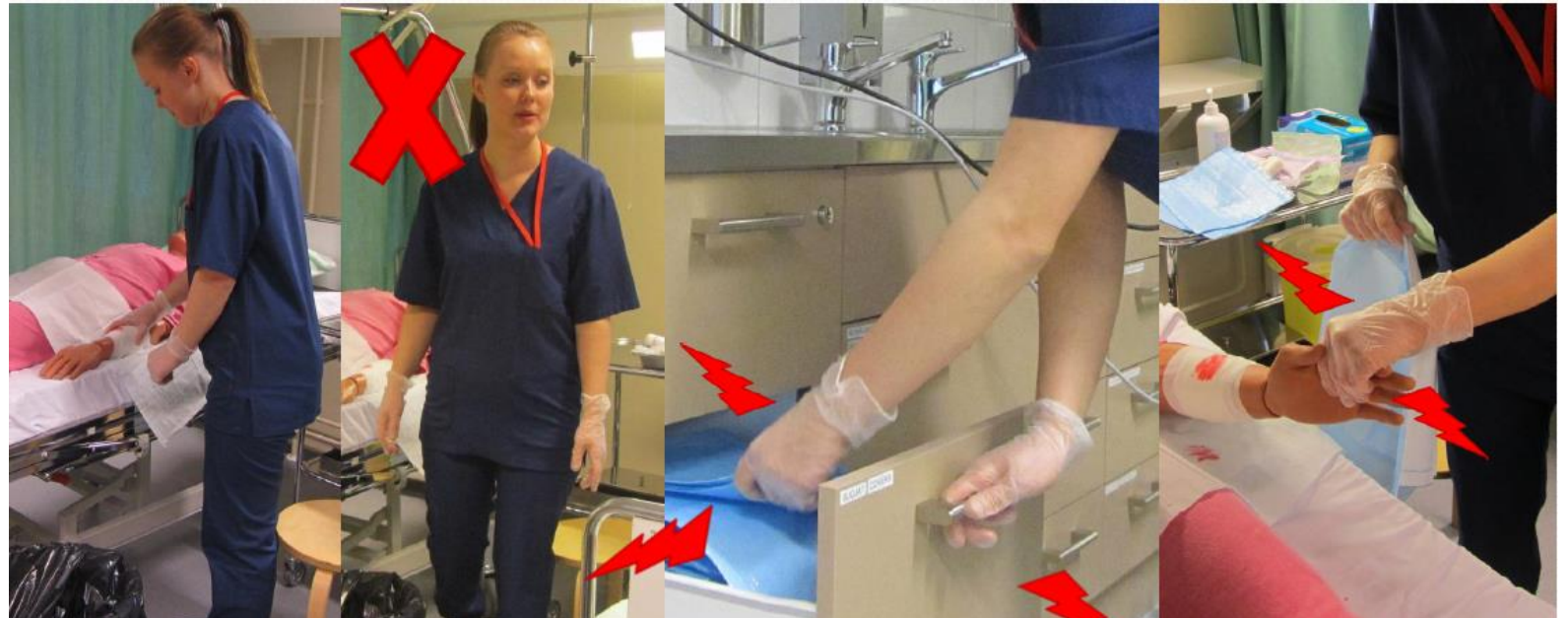
KÄSIHYGIENIA!

Suojakäsineiden käyttö

- Haavahoidon aikana tarvitaan useita suojakäsineitä
  - Aluksi desinfioi kädet ja pue suojakäsineet. Poista haavalla olleet sidokset suojakäsineet kädessä. Laita käytetyt sidokset suoraan jätteisiin, riisu suojakäsineet ja desinfioi kädet.
  - Pue puhtaat suojakäsineet ja hoida haava.
  - Kun haava on hoidettu, desinfioi kädet ja pue puhtaat suojakäsineet ennen haavasidosten laittamista.

Haavahoidon aseptiikka

- Aseptinen työjärjestys: aloita puhtaimmasta, etene likaisimpaan
- Laita likaiset haavasidokset suoraan roskiin

- Huomioi, mihin lasket käytetyt instrumentit
- Viiltotapaturmariski

- Säilytä henkilökohtaisia haavanhoitotarvikkeita kannellisessa laatikossa

Eristyspotilaat

- Eristyspotilaat ja infektiohaavat hoidetaan päivän viimeisenä/välisiivous.

Haavan arviointi

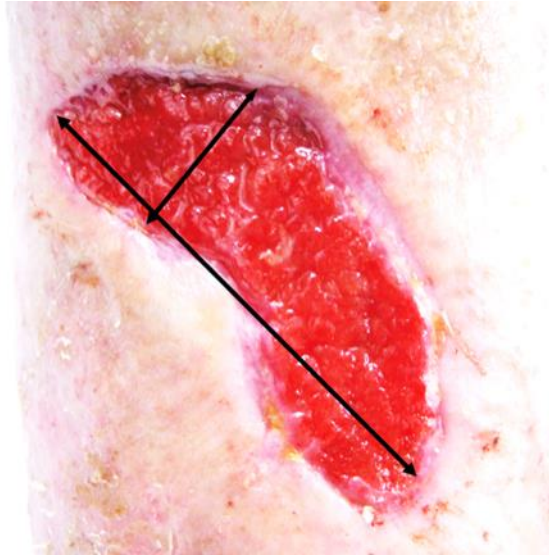
- Käytettyjen tuotteiden arviointi
- Ulkonäön arviointi
  - Haavan koko, syvyys, sijainti
  - Väri ja kudostyyppi (haavan väriluokitus)
  - Haju
  - Eritteen laatu ja määrä
  - Ympäröivän ihon kunto
  - Turvotus

Haavan arviointi

- Mittaaminen
- Valokuvat
- Dokumentointi

MRSA-seulontanäytteiden ottaminen

Kirjaa otetut seulontanäytteet hoitokokonaisuuden taustatietoihin tai päivittäismerkintöihin.

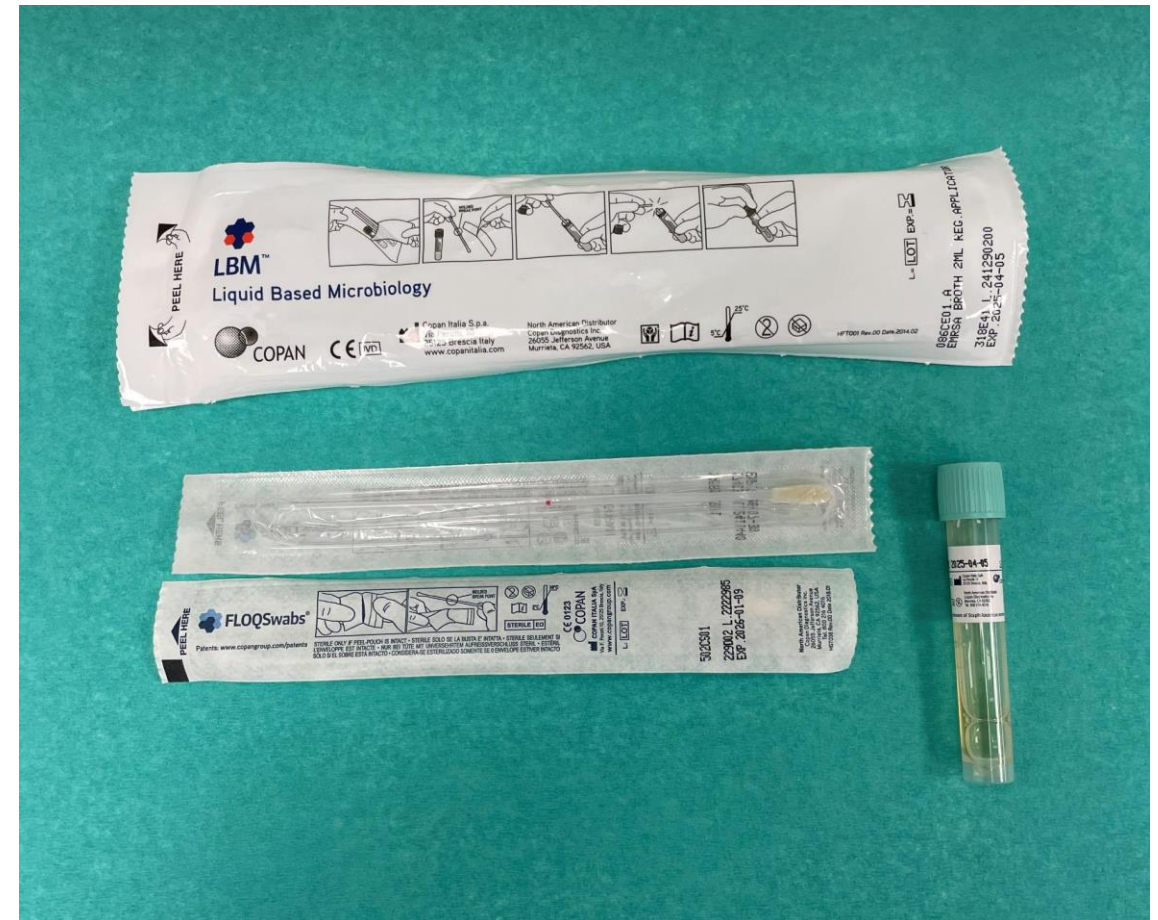
MRSA-viljely puhdistamattomalta haavalta

4358; MRSAVi

- Uudet haavapotilaat
- 3 kk välein

Seulontanäytteet samaan putkeen:

- Nenä-, nielu-, haavanäytteet otetaan samaan putkeen
- Jokainen näyte otetaan omalla nukkatikulla
- Ottokohdaksi merkitään useita näytteenottokohtia ja kohdat kirjataan potilastietojärjestelmään.

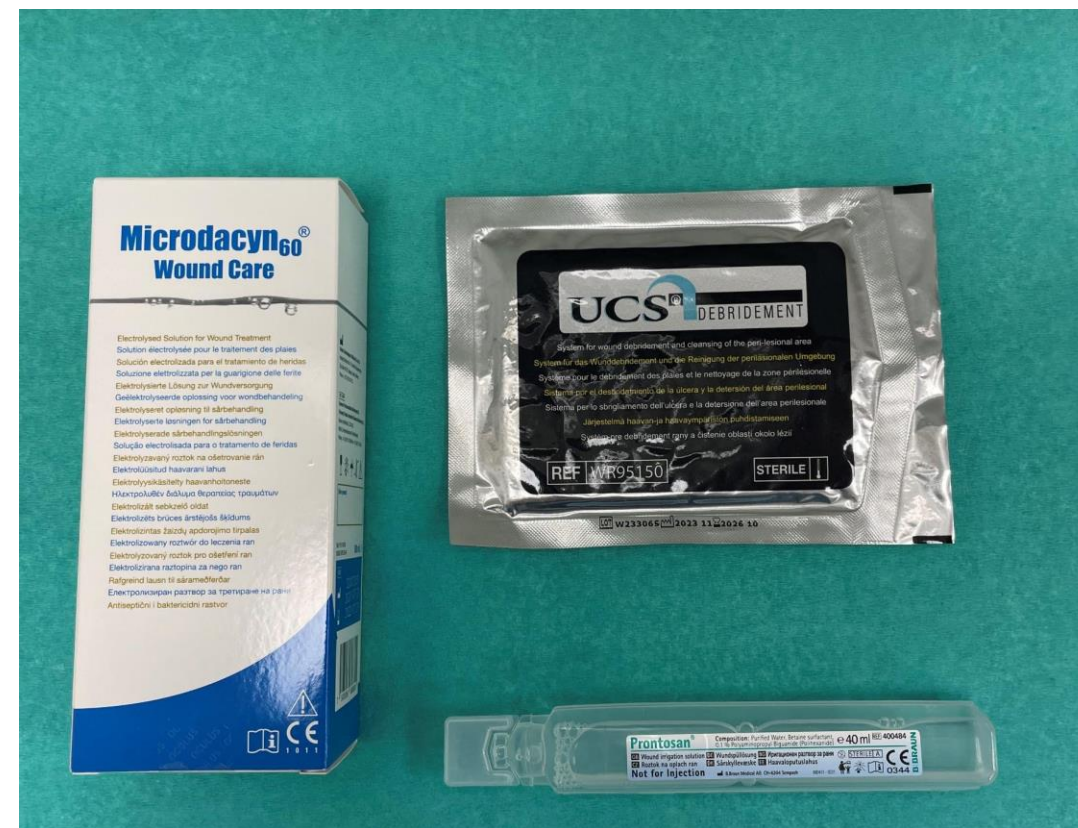
Haavan puhdistaminen

- Tärkein haavan paranemista edistävä toimenpide
  - Usein jää riittämättömäksi, haasteena mm. resurssit, osaamisvaje
- Tehdään pääsääntöisesti aina
  - Korjaa haavan bakteeritasapainoa → ehkäisee haavainfektion syntymistä
- Vähentää liiallista haavaeritystä
- Edesauttaa haavan paranemisprosessia → haavan pieneneminen pääsee alkuun

Haavan huuhtelu / suihkutus

- Vanhat sidokset poistetaan haavalta vasta juuri ennen puhdistuksen aloittamista
- estetään haavan jäähtyminen
- Kiinni tarttuneet sidokset irrotetaan suihkuttamalla, kostuttamalla keittosuolaliuoksella tai pehmittämällä sidos irti haavapinnasta ihoöljyn avulla
- **Haava suihkutettava keittosuolalla tai juomakelpoisella kehonlämpöisellä vedellä**
- Vaihtoehtoisesti likaisten, infektoituneiden ja katteisten/nekroottisten haavojen puhdistuksessa voidaan käyttää kemiallista puhdistusta
- Haavanpuhdistusliuokset tai -pyyhkeet

Haavan puhdistaminen

- Haavan väriluokitus/haavan ominaisuudet ohjaavat
- Haava puhdistetaan sitä kevyemmin ja harvemmin, mitä puhtaampi ja epitelisoivampi haava on
- Vaaleanpunainen ja punainen granuloiva haava eivät tarvitse päivittäistä puhdistamista
- Keltainen fibriinikatteinen ja musta nekroottinen haava: 1-2 päivän välein, aina mekaaninen puhdistus

Tavoitteena on puhdas,
granuloiva haavapohja!

Pirkanmaan
hyvinvointialue

AVOIMEN HAAVAN VPKM -väriluokitushelpperi

Epiteelikudos

Vaaleanpunainen

Ihon uloin kerros (epidermis).

Hoitoperiaate:

Suojaa ohutta ihon uudiskudosta, joka on herkkä vaurioitumaan.

Granulaatiokudos

Punainen

Terve, pienijväinen uudiskudos, joka on edellytys haavan paranemiselle.

Hoitoperiaate:

Huolehdi kosteustasapainosta. Granulaatiokudos tarvitsee kostean paranemisympäristön, mutta liiallinen kosteus on haitallista.

Fibriinikate

Keltainen

Kuollut kudos, joka voi olla pehmeää tai sitkeää. Katteen väri riippuu haavan kosteudesta.

Hoitoperiaate:

Pehmitä ja/tai poista fibriinikate.

Nekroottinen kudos

Musta

Kuollut kudos, joka voi olla pehmeää tai kovaa. Nekroosin väri riippuu haavan kosteudesta.

Hoitoperiaate:

Pehmitä ja/tai poista nekroottinen kudos.

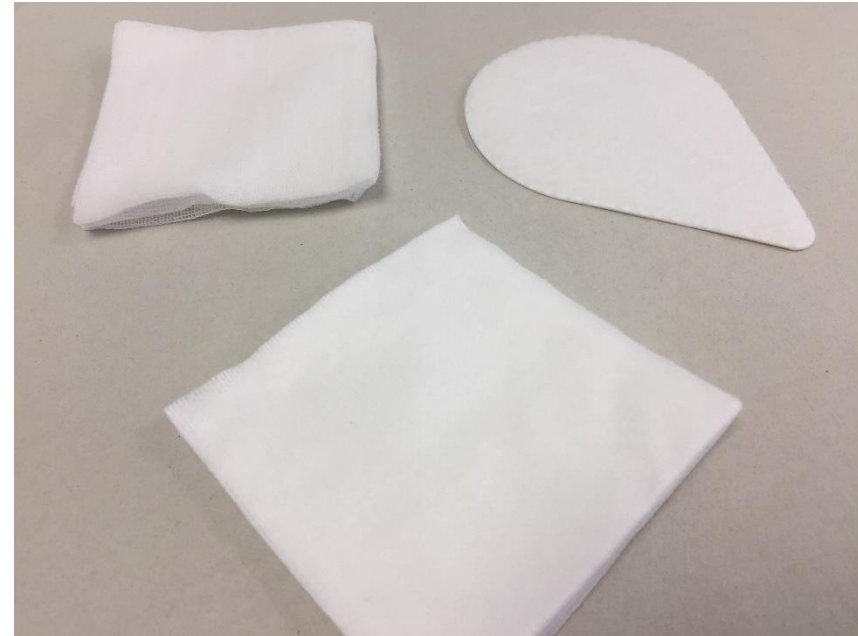
Haavanhoidon tiheys ja puhdistusmenetelmä sekä haavanhoitotuote valitaan haavassa olevan kudostyyppin, syvyyden ja haavaeritteen määrän mukaan. Suojaa haavaympäristö ja haavan reunat kosteudelta.

© Suomen Haavanhoitoyhdistys ry. 2019 • www.shhy.fi

Mekaaninen puhdistus

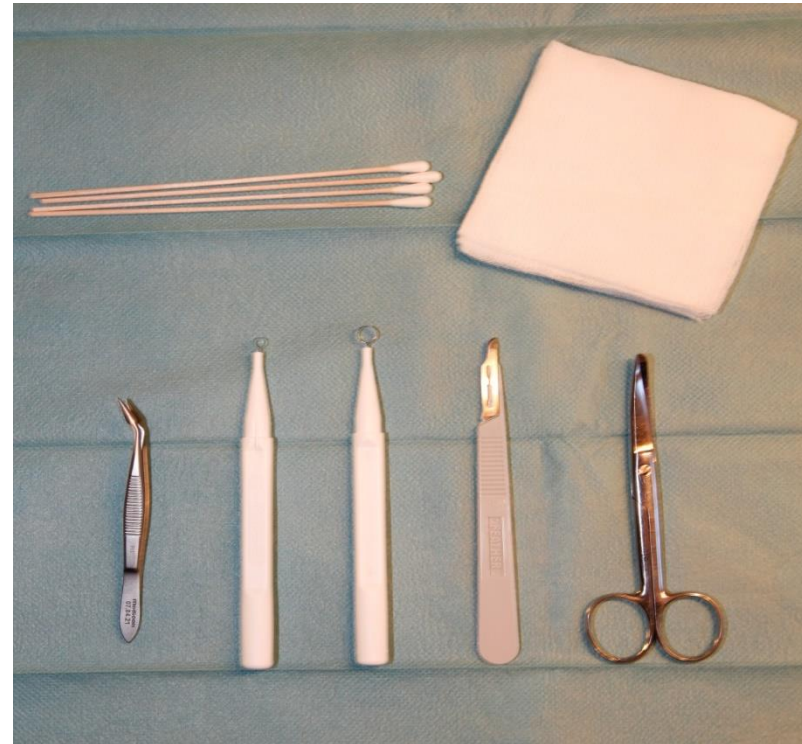
- Kevyt puhdistus, ei vahingoita tervettä kudosta
- Mikrokuituiset haavan puhdistustyyyny ja -liinat, harsotaitokset
- Puhdistetaan iholta kuivia karstoja, haavalta pehmeää katetta

Mekaaninen/Teräväpuhdistus

VÄLINEET:

- Hunter-atula (papukaijapinsetti)
- Kyretti/kauha
- Veitsi (nro 15)
- Sakset + atulat
- Pumpulitikku
- Taitoksia

Haavaonkaloiden hoito

- Haavat voivat joskus sisältää syviäkin onkaloita esim. painehaavat
- Syvät onkalot huuhdellaan keittosuola- tai antiseptisellä liuoksella
  - Katetri ja ruisku apuna
  - Huuhdellaan, kunnes huuhteluvesi on kirkasta
  - Huuhtelunesteen poisto

Mikrobit haavalla

- Kun haavaan kertyy kuollutta kudosta, alkavat bakteerit lisääntyä haavalla
  - Haittaa se haavan paranemiskykyä ja voi kehittyä haavatulehdus
- Infektio voi sijaita vain haavan pinnassa tai ulottua syvemmälle kudokseen tai aiheuttaa veriviljelypositiivisen sepsiksen
- Haavan puhdistus!

Haavainfektio

- Yli 80% kroonisista haavoista on kolonisoitunut bakteereilla
  - positiivinen viljelylöydös ei merkitse infektiota
  - Katteisuus/nekroosi ei merkitse infektiota
- Kliininen kuva tärkeä
  - kuumotus
  - turvotus
  - punoitus
  - kipu
  - lisääntynyt erityys
  - haju

Bakteeriviljelynäytteen otto haavapotilaalta

- Bakteeriviljelynäyte tulee aina ottaa syvämärkänäytteenä ([PU-BaktVi1](#)), jos se on mahdollista. Näyte otetaan rengasveitsellä eli kyretillä.
- Haava on puhdistettava ennen näytteenottoa. Märkäerite ja mahdollinen kuollut kudos poistetaan ja haava huuhdellaan vesijohtovedellä tai keittosuolaliuoksella.
- Jos jostain syystä päädytään ottamaan pinnallinen bakteeriviljely ([Pu-BaktVi2](#)), on silloinkin tärkeää pintamärän poisto ja haavan puhdistus.
- Ns. pintamärkänäyte (näyte otettu puhdistetun haavan pohjalta vanutikulla) saattaa olla epäluotettava kliinisen infektion aiheuttajan toteamisessa.
- Bakteerinäyte tulisi ottaa aina ennen mikrobilääkitystä. Jos potilaalla on mikrobilääkitys, tulee siitä mainita laboratoriopyynnössä.
- Näyte kuljetetaan laboratorioon alueellisen ohjeen mukaan. Näytteet tulee lähettää tutkittavaksi mahdollisimman pian näytteenoton jälkeen.

BAKTEERI, VILJELY 1 (ANAEROBI- JA AEROBIVILJELY SEKÄ VÄRJÄYS)

Fimlab, 3491 Pu-BaktVi1

- *Kudospalanäyte kroonisesta alaraajahaavasta (esim. säärihaava, diabeetikon jalkahaava).*
- Ota syvämärkänäyte kertakäyttöisellä rengasveitsellä haavan pohjalta seuraavasti:
  - Poista rengasveitsen muovisuojus, aseta steriilille tasolle (esim. avatun sideharsotaitoksen päälle)
  - Kaavi kudospalanäyte haavan pohjalta. Voimaa ei tarvitse käyttää!
  - Aseta kertakäyttöisen rengasveitsen muovinen suojus paikoilleen.
  - Laita rengasveitsen ympärille potilaan tunnistetarra.
  - Aseta kertakäyttöinen rengasveitsi suojuksineen Minigrip-pussiin.

BAKTEERI, VILJELY 2 (AEROBIVILJELY) 3492 PU-BAKTVI2

- **INDIKAATIOT**
- Ihon ja limakalvojen haavaumien, ihottumien, palovammojen jne. infektioepäily. Lisäksi silmänäytteet, korvanäytteet, yms.
- Märkäinen alue puhdistetaan fysiologisella keittosuolalla ja/tai steriilillä "taitoksella". Tämän jälkeen näyte otetaan näytteenottotikulla infektiopesäkkeen pohjalta kuljetusputkeen.

Haavainfektion hoito

- Hoito aloitetaan tarvittaessa kliinisen kuvan perusteella ennen bakteeriviljelyn valmistumista
- Antibiootihoidon osuvuus on tarkistettava bakteeriviljelyvastauksen perusteella
- Tunnista kosteus/ekseema/inflammaatio!

Hopeasidokset

- Hopealla antimikrobinen vaikutus
- Hopea eri muodoissa erilaisissa sidoksissa
  - hopea aktivoituu kosteuden vaikutuksesta
- Infektoituneiden haavojen hoitoon
- Käyttö vain tarvittaessa, kuuriluontoisesti
- Vaihtoväli erityksestä ja infektiotilanteesta riippuen

Haavahoidon jälkeen

- Laita jätteet ja haavanhoitolanteesta yli jääneet hoitotarvikkeet jätteisiin.
  - Älä vie niitä takaisin puhtaiden hoitotarvikkeiden joukkoon.
- Laita pistävät ja viiltävät jätteet särmäisjätteisiin.
- Pyyhi haavanhoidossa kontaminoituneet pinnat ja vaihda tarvittaessa vuodevaatteet ja muut kontaminoituneet tekstiilit puhtaisiin.
  - Pidä pinnat mahdollisimman tyhjinä
  - Vuodeosastolla potilashuoneen siivous haavahoidon jälkeen

Välineiden huoltaminen

- Laita muoviset kertakäyttövälineet sekajätteeseen.
- Puhdista metalliset kertakäyttöinstrumentit dekoossa ennen metallin keräykseen laittamista tai laita puhdistamaton, metallinen kertakäyttöinstrumentti suoraan särmäisjäteastiaan.
- Vie käytetyt monikäyttöiset välineet huoltohuoneeseen peitettyinä tai suljetussa astiassa. Desinfioi välineet välittömästi huuhteludesinfektiolaitteessa tai instrumenttipesukoneessa.

Hyödyllisiä linkkejä:

Etusivu / Infektioiden torjunta ja hoito / Infektioiden torjunta / Infektioiden torjunta hoitotoimenpiteissä / Infektioiden torjunta haavanhoidossa

Infektioiden torjunta haavanhoidossa

Ohje päivitetty 5.9.2024

Sisällysluettelo

- [Yleistä haavanhoidosta](#)
- [Haavanhoitotuotteiden säilyttäminen ja käsittely](#)
- [Haavanhoitotila](#)
- [Suojainten käyttö](#)
- [Toiminta haavanhoidon aikana](#)
  - [Aseptinen työjärjestys](#)
  - [Haavan suihkuttaminen](#)
- [Välineiden huoltaminen ja jätteet](#)
- [Erityyppisten haavojen hoito](#)
  - [Puhdas, suljettu leikkaushaava](#)
  - [Leikkaushaava, jossa on dreeni tai muu vierasesine](#)
  - [Infektoitunut haava](#)
  - [Krooninen haava](#)
- [Ihokyreitin käyttö ja puhdistaminen](#)

Pirkanmaan
hyvinvointialue

Hoito- ja palveluketjut

Etusivu Ketjut ▾

Hoito- ja palveluketjut / Kroonista haavaa sairastavan hoitoketju

Kroonista haavaa sairastavan hoitoketju

Tiedonkulkuun liittyvät tärkeimmät linkit

→ [Läheteohjeet](#)

→ [Epiiriiohje](#)

→ [Kanta-palvelut](#)

→ [Hoitosuunnitelma](#)

Ajantasaisuustiedot

- Päivitetty kokonaisuudessaan 8.3.2024
- Viimeisin muutos 8.3.2024

Hoitoketjun päivitstarpeista (esim. toimimattomat linkit) pyydämme ilmoittamaan: mika.palvanen@pirha.fi

Lopuksi

- Pienillä asioilla voit vaikuttaa mikrobien leviämiseen
- Pohdi omaa aseptista omatuntoasi
  - Oikeat työskentelytavat selkärankaan
- Hallitse hyvin perusasiat, sen jälkeen soveltaminen
- Käy omassa yksikössä läpi haavahoidon hyvät käytänteet
  - Työntekijöiden työskentelytavat
  - Tilat
  - Jätteen käsittely
  - Sairaalahuolto

Lähteitä

- Infektioiden torjunta haavanhoidossa. Pirha. [Infektioiden torjunta haavanhoidossa - pirha.fi](https://www.pirha.fi/infektioiden-torjunta-haavanhoidossa)
- Krooninen alaraajahaava. Käypä hoito -suositus. 2021.
- Diabeetikon jalkaongelmat. Käypä hoito -suositus. 2021.
- Juutinen V., Hietanen H. Haavahoidon periaatteet. Helsinki. Sanoma Pro 2012.
- Terveyskylä. Haavatalo. Standardoitu 2021. www.haavatalo.fi
- Kroonista haavaa sairastavan hoitopolku. Terveysportti. 2024.
- Lehmuskoski, S. Haavahoidon hygieniäkäytännöt. Opinnäytetyö 2012.

Kiitos!

Anne-Mari Vuorenpää
Asiantuntijahoitaja
Tays, Haavakeskus

anne-mari.vuorenpaa@pirha.fi

Pirkanmaan
hyvinvointialue

